

Valmentako moniammatillinen kielten ja viestinnän opiskelu tulevaisuuden työelämätarpeisiin?

Ammattikorkeakouluissa kielten ja viestinnän opetus on hyvin käytännönläheistä, ja sillä on vahva työelämäyhteys. Kieltenopetukselle on tyypillistä myös se, että sitä toteutetaan ammattialakohtaisissa ryhmissä ja usein ammattiaineen ja kieltenopettajan välisenä yhteistyönä integroiden kieli ja viestintä ammattiaineitten sisältöihin. Tällainen lähestymistapa on yleistynyt, ja sen on koettu motivoivan opiskelijoita enemmän kuin perinteisen opetuksen, jossa kieltä opetetaan irrallaan muista koulutusohjelman sisällöistä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun (JAMK) kielikeskuksessa on aloitettu syyslukukaudella 2017 kokeilu, jossa kieliä ja viestintää opetetaan moniammatillisissa opiskelijaryhmissä. Kokeiluun motivoivat ensisijaisesti hallinnolliset syyt, mutta se mahdollistaa myös pedagogisen kehittämisen.

Julkaistu: 8. maaliskuuta 2018 | Kirjoittanut: Pirkko Pollari ja Tuula-Harriet Kotikoski

Johdanto

Jyväskylän ammattikorkeakoulun kielikeskus vastaa koko korkeakoulun kielten ja viestinnän opetuksen toteuttamisesta ja kehittämisestä. Korkeakoulun eri tutkinto-ohjelmat tilaavat kerran vuodessa kielikeskukselta opetussuunnitelmiansa mukaiset pakolliset kielten ja viestinnän opintojaksot. Nämä opintojaksot ovat *Työelämän englanti*, *Työelämän ruotsi* ja *Työelämän viestintä*. Opetuksen digitalisoituessa ja opiskelijaryhmien moninaistuessa on osoittautunut, että tämä tilauspohjainen malli toimii yhä huonommin. Haasteena on myös se, että opintojaksoja tarvitaan lisää jatkuvasti, johtuen mm. kolmannen lukukauden (kesälukukauden) käyttöönotosta. Opetuksen järjestämisen joustamattomuus ja muuttuneet tarpeet kuormittavat niin opettajia kuin hallintohenkilökuntaakin, mikä on tullut esiin esimerkiksi työhyvinvointia koskevassa kyselyssä.

Kielten ja viestinnän opetuksen järjestämisen joustavoittamiseksi JAMKin kielikeskuksessa aloitettiin syksyllä 2017 kaksi vuotta kestävä kokeilu, jossa suomenkielisten tutkinto-ohjelmien kieli- ja viestintäopinnot toteutetaan moniammatillisissa opiskelijaryhmissä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että opiskelija valitsee kielikeskuksen laatimasta tarjonnasta itselleen sopivimmat kielten ja viestinnän opintojaksot. Opintojaksoja ei ole siis erikseen suunnattu jollekin tietylle ammattialalle, vaan ne soveltuvat eri tutkinto-ohjelmien opiskelijoille. Opintojaksototeutukset ovat erityyppisiä ja -kestoisia (esim. kontakti-, verkko-, monimuotokursseja), ja tarjontaa on ympäri vuoden.

Kokeilulla on korkeakoulun johtoryhmän tuki, ja se on linjassa JAMKin strategian kanssa, jossa pyritään yhä opiskelijakeskeisempään ja opiskelijaa aktivoivampaan toimintaan (ks. Osaaminen kilpailukyvyksi - Jyväskylän ammattikorkeakoulun strategia 2016–2020).

Vaikka meneillään oleva kokeilu ja sen perusteet ovat ensisijaisesti hallinnollisia, se mahdollistaa uusien pedagogisten ratkaisujen etsimisen. Tällä hetkellä tulevaisuuden työelämätarpeita käsittelevissä julkaisuissa painotetaan esimerkiksi työskentelytaitoa eri alojen välisissä verkostoissa ja yhä monimutkaisempien ongelmien ratkaisukykyä (ks. esim. Arola 2017; Keränen, Sääntti, Rantala & Vilkuna 2014). Onnistuessaan työskentely moniammatillisissa ryhmissä tukee osaltaan näitäkin taitoja. Opiskelijan omaa ammattialaa ei ole kuitenkaan täysin sivuutettu kokeilussa, vaan heillä on edelleen mahdollisuus esimerkiksi tutustua oman ammattialansa terminologiaan. Opettajille tämä on haaste, koska heidän on otettava haltuunsa useamman ammattialan osaamista sekä toteutettava opetusta eri alan opiskelijoille.

Mitä mieltä muutoksesta?

JAMKin kielikeskuksen kielten ja viestinnän opettajat (n=20) sekä hallintohenkilöstö (n=4) vastasivat elokuussa 2017 SWOT-kyselyyn, jossa heidän tehtävänä oli arvioida sekä omasta että opiskelijan näkökulmasta edessä olevaa muutosta eli kielten ja viestinnän opetuksen toteuttamista moniammatillisissa ryhmissä. SWOT-analyysin toteutti kielikeskuksen lehtori Tuula Kotikoski, joka tekee kokeiluun liittyvää väitöstutkimusta Jyväskylän yliopistossa. Henkilöstön SWOT-kyselyn tulokset esitetään seuraavaksi tiivistettynä koosteena.

Vahvuudet: Valmistamme opiskelijoita työelämään mielekkäästi!

Moniammatilliset kielten ja viestinnän ryhmät olivat usean vastaajan mielestä mielekkäämpiä verrattuna entiseen alakohtaiseen opetukseen, sillä ne edistävät työelämään valmistautumista, parantavat opiskelijan viestintätaitoja ja ymmärrystä niitten merkityksestä työelämässä. Opiskelijoiden valinnanmahdollisuudet paranevat, kun he voivat valita opiskeluryhmänsä (eri toteutustavat ja kestot). Lisäksi opiskelija tutustuu toisen alan opiskelijoihin, ja ryhmädynamiikan kannalta moniammatilliset ryhmät toimivat paremmin, koska opiskelijat suhtautuvat opiskeluunsa vakavammin kuin alakohtaisissa ryhmissä.

Opettajien kannalta vahvuuksina nähtiin se, että opettajat tietävät oman aikataulunsa hyvissä ajoin ja voivat paremmin valmistautua opetukseen, mikä parantaa työssä jaksamista. Opettajat kokivat, että opintojaksoista tulee muutoksen myötä tasapuolisempia ja vertailukelpoisempia, ja kokeilu mahdollistaa opettajan oman pedagogisen kehittymisen: uudet työtavat

aktivoivat opiskelijoita ja opiskelijat vastuutetaan itse laatimaan oman alansa sanastoja. Sama toimintamalli ja samat sisällöt kaikille ryhmille helpottavat opettajan työtä.

Heikkoudet: Katoavatko alakohtaisuus ja työmotivaatio?

Suurin huoli opettajilla oli opintojaksojen alakohtaisuuden katoaminen: vuosikymmenien aikana hankittu kokemus ja kyseisen alan opinnot ”menevät hukkaan”. Koska kieli- ja viestintäopintoja ei järjestetä enää tietyn koulutusalan suunnitteleman aikataulun mukaisesti, opiskelijoille saattaa jäädä opintojaksoja rästiin aikataulusyistä ja viime hetken suorittajia valmistumisen kynnyksellä on tällöin paljon. Koettiin myös, että opettajan mahdollisuus vaikuttaa omaan työhönsä katoaa ja työmotivaatio laskee. Siirtymävaiheessa opettajan työkuorma kasvaa, koska alkuvaihe on muutoksessa usein sekava. Voi olla vaikeaa opettaa vain yleistä sisältöä tasapuolisesti kaikkien alojen opiskelijoille, jos on tottunut vain tietyn alan opiskelijoihin; kukaan ei voi olla kaikkien alojen asiantuntija, jolloin opiskelijalta odotetaan enemmän itseohjautuvuutta ja aloitekykyä.

Pelättiin myös, että opiskelijoitten motivaatio laskee ja tilanne on heidän näkökulmastaan sekava, kun ei tiedetä, missä ja milloin on tarjolla sopivia opintojaksoja. Opiskelijat joutuvat siirtymään kampukselta toiselle, mikä vie aikaa eikä ole aina aikataulullisesti mahdollista. Yksi suurimmista haasteista on opiskelijoiden ohjaus: opiskelijan ohjaaminen hänelle tarkoitettuihin pakollisiin kieli- ja viestintäopintoihin voi olla vaikeaa, jos ryhmät ovat jo täynnä ja opiskelijan omassa lukujärjestyksessä ei ole tilaa. Alat täyttävät opiskelijoitten lukujärjestykset jo aikaisin keväällä ja jollei kielille ja viestinnälle ole varattu omia ”sloiteja”, opiskelijat joutuvat valitsemaan verkkokurssin tai siirtämään kieli- ja viestintäopintonsa myöhempään ajankohtaan.

Mahdollisuudet: ”Tuotamme huippukursseja tulevaisuudessa!”

Opettajat kokivat, että opiskelijalla olisi muutoksen myötä enemmän valinnanvaraa, koska toteutuksia ja tapoja opiskella (monimuoto-, verkko- ja kontaktiopetus) on tarjolla runsaasti. Opiskelijat oppivat paitsi kieltä myös toimimaan eri alojen ihmisten kanssa, ja he saattavat ottaa erilaisen roolin kielten ja viestinnän ryhmässä kuin oman ammattialansa opiskelijoiden kanssa. Monialaisuus mahdollistaa paremmat oppimistulokset sekä mielekkäämpää ja autenttisempaa oppimista. Rajat saattavat kadota vähitellen koulutusalojen välillä ja opiskelijoitten yhteistyö lisääntyy.

Opettajien yhteistyö kollegoitten kanssa lisääntyy, koska materiaaleja jaetaan ja tehdään yhdessä uusia toteutuksia esimerkiksi verkkoon. Yhteistyö avaa kaikkien materiaalit kaikkien käyttöön, kun erikoisalojen materiaalipankit avataan jokaisen opettajan ulottuville muokattaviksi ja kehitettäviksi omaan käyttöön. Opettajalla on mahdollisuus haastaa itsensä ja oppia uutta,

esimerkiksi sisältöjä, menetelmiä, termejä ja teknologioita. Aiemmin musiikkia opettanut kollega voi nyt jakaa omat materiaalinsa sellaiselle, joka on tähän asti opettanut vain teknologian tai liiketalouden opiskelijoita. Opettajien työmäärä voi myös tasaantua, koska kielikeskus voi määrittää tarjonnan ajat ja paikat. Muutos mahdollistaa myös verkko-opetuksen kehittämisen, ja se on tärkeää, koska tarjonnassa on myös pelkästään verkossa opiskeltavia opintojaksoja.

Uhat: ”Yhteys omaan koulutusalaan katkeaa”

Jotkut vastaajat kokivat muutoksen yhtenä uhkana sen, että yhteys tuttuun koulutusalaan katkeaa ja kaikki opettajien vuosien varrella hankkima hiljainen tieto menee hukkaan; myös oma kielitaito voi kaveta opettaessa vain yleiskieltä kaikille. Opettajilla oli huoli myös siitä, että vuosittaiseen työaikasunnitelmaan merkityt opintojaksot eivät välttämättä toteudu, ja opettajan työmäärä jää vajaaksi. Opettajat saattavat uupua sen sijaan, että muutos toisi helpotusta työssä jaksamiseen. Uhkana on myös se, löytävätkö opiskelijat itselleen sopivia ryhmiä, ja jos eivät, jäävätkö kieli- ja viestintäopinnot opiskelijalta suorittamatta. Opiskelijan ja koulutusalojen osalta uhkakuvana oli se, että opiskelijan oman alan kielitaito voi jäädä liian suppeaksi. Koulutusalojen huoli ilmenee erityisesti sellaisilla aloilla, joilla tähän asti on opetettu alakohtaisesti ja integroiden kieli ja viestintä ammattiaineisiin. Kieliä ja viestintää ei välttämättä saada enää sille lukukaudelle, johon se opetussuunnitelmassa kuuluisi. Esimerkiksi englantia on opetettu hyvin integroidusti IT-alalla erilaisissa projekteissa ja tietynä lukukautena, jotta se paremmin palvelisi alan tarpeita.

Suurimpana uhkana nähtiin opettajan kyllästyminen ja väsyminen jatkuviin muutoksiin: opettaja voi uupua työmäärän ja ryhmäkokojen kasvaessa. Tähän asti opettajalla on ollut käytössä 4 opintopisteen opintojaksoon 80 tuntia, josta noin puolet on ollut kontakti-/verkko-opetusta ja puolet opiskelijoitten itsenäisten tehtävien tarkastusta ja kommentointia. Muutokseen ei ole resursoitu opettajille lisää tunteja, mikä herätti myös huolta, koska opettajat kokivat, että aikaa on liian vähän opintojakson laadukkaaseen toteuttamiseen. Useat vastaajat pelkäsivät, että eivät yhtäkkiä pysty olemaan kaikkien alojen asiantuntijoita, kun alakohtaisuus jää pois.

Yhteenvetoa

Syksyn 2017 kokeilusta on ehditty jo käydä palautekeskustelua englannin ja ruotsin sekä viestinnän opettajien kanssa. Opettajien mielestä monet asiat ovat siirtymisessä moniammatillisten ryhmien opetukseen toteutuneet odotettua paremmin, esimerkiksi työajan suunnittelu ja työmäärien tasaisuus olivat onnistuneet hyvin. Haasteitakin on ollut, kuten opintojaksojen verkkotarjonnan riittävyys. Tässä vaiheessa, kun kokeilua on takana vasta muutama kuukausi, on kuitenkin vielä vaikea arvioida kokeilun pitkäaikaisia tuloksia. Keväällä 2018 tehdään uusi SWOT-analyysi, jossa vastaajat ovat

samat kuin syksyllä 2017. Uuden SWOTin pohjalta voidaan vielä tehdä muutoksia lukuvuoden 2018–2019 kieli- ja viestintäopintojen ajoitukseen, toteutusmuotoihin ja tarjonnan määrään. Kokeilu kestää kaksi vuotta, jonka jälkeen on aika tehdä johtopäätökset kokeilun muuttamisesta pysyväksi käytänteeksi tai palaamisesta kokeilua edeltävään alakohtaiseen malliin. Toivomme, että kokeilumme kannustaa myös muita rohkeasti kokeilemaan erilaisia tapoja toteuttaa kielten ja viestinnän opetusta.

Pirkko Pollari, FT, työskentelee koulutuspäällikkönä ja Tuula-Harriet Kotikoski, FL, englannin ja saksan lehtorina Jyväskylän ammattikorkeakoulun kielikeskuksessa.

Lähteet

Arola, M. (toim.) 2017. *Eväitä työelämään. Kuusi tapaa lisätä korkeakouluopiskelijoiden työelämävalmiuksia*. Sitran selvityksiä 123. <https://media.sitra.fi/2017/06/05104025/Selvityksia123.pdf> Viitattu 15.1.2018.

Keränen, P., Säntti, R., Rantala, M. & Vilkuna, A.-M. (toim.) 2014. *Reittejä työelämän murroksessa*. Metropolia ammattikorkeakoulu.

Osaaminen kilpailukyvyksi - Jyväskylän ammattikorkeakoulun strategia 2016–2020.